

ЛІГА НАЦІЙ, США ТА ПРОБЛЕМИ ПОВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ У КАРИКАТУРАХ Л. РЕЙВЕН-ХІЛЛА

Дослідження проблем міжнародної безпеки є ключовими для розуміння системи організації світового співтовариства у період після Першої світової війни. Нова конфігурація повоєнних міжнародних відносин передбачала нову формулу безпеки: Ліга націй була покликана стати фундаментом Версальсько-Вашингтонської системи. Система передбачала колективні гарантії безпеки кожній окремій державі.

Британці покладали на Лігу націй особливі надії. Відомо, що більшість британських громадян були прихильниками збереження миру засобами колективних санкцій проти потенційного агресора. Однак серед британських політиків не було єдності щодо того, якої зовнішньополітичної лінії має дотримуватися країна після війни. Особливу підтримку ідеї президента США В. Вільсона здобули у середовищі правлячої ліберальної партії і серед лейбористів. Багато прихильників Ліги націй було й у лавах консерваторів, зокрема Е. Іден розглядав її як стабілізуючий чинник міжнародних відносин. Праве крило консерваторів ставилося до ідеї колективної безпеки значно скептичніше.

Зовнішньополітичне відомство дбало про дотримання традиційного балансу сил у Європі і водночас прагнуло брати участь у реалізації ідеї колективної безпеки. Але і серед політиків, і серед громадськості було багато тих, хто вважав, що принцип колективної безпеки створює для Великої Британії низку ризиків: бути втягнутою у не потрібні їй конфлікти, робити зайві видатки. Тим не менше уряд Великої Британії вже в часи війни підтримав ідею створення Ліги націй. Однак сучасні дослідження демонструють, що хоча британські політики розглядали Лігу націй як ключовий елемент у контексті повоєнного світового порядку, однак необов'язково базованого на ідеї колективної безпеки. Для них Ліга була не втіленням конкретного принципу міжнародних відносин у життя, а радше інструментом практичної політики, покликаною зміцнити позиції Британії у світі.

Британці діяли у межах традиційної реалістичної політики, тому для Британії відмова Вашингтона від участі у Лізі націй означала не лише неможливість належним чином реалізувати ідею колективної безпеки, а й втрату потенційної співпраці зі США в межах цієї організації на користь Британської імперії.

Рецепція британською громадською думкою проблем повоєнної безпеки простежується у малюнках одного з провідних британських карикатуристів 20-х років Л. Рейвен-Хілла (1867–1942), опублікованих у сатирично-гумористичному часописі «Punch».

Сотні карикатур Л. Рейвен-Хілла публікувалися в різноманітних британських виданнях, зокрема, Pick-Me-Up, The Butterfly, The Daily Graphic, Daily Chronicle, The Strand Magazine, The Sketch, Pall Mall Gazette and Windsor Magazine тощо. Однак найбільш відомим він став саме у часи своєї співпраці

«Punch». З 1895 і впродовж наступних сорока років Л. Рейвен-Хілл опублікував у ньому більше шестисот малюнків.

Відомо, що художник був активним прихильником Консервативної партії і британського імперіалізму. Впродовж Першої світової війни з-під його олівця вийшли численні малюнки, які спонукали британців вступати до лав армії. З його карикатур на тему повоєнних міжнародних відносин зрозуміло, що він є переконаним прихильником ідеї колективної безпеки і турбується про її надійність.

Карикатури Л. Рейвен-Хілла відображають уявлення британської громадської думки про мотиви участі Великої Британії в організації, британське бачення принципів її діяльності, уявлення про колективну безпеку і роль у ній США. Ключовими персонажами досліджуваних карикатур Л. Рейвен-Хілла є президент В. Вілсон, персоніфіковані або метафоричні зображення Ліги націй, Сполучених Штатів, європейських країн. Автор демонструє драматизм ситуації всередині США через позицію Сенату щодо Ліги націй, зокрема, апелюючи до слів сенатора Г. Кебот Лоджа (малюнок «Химерний лицар» (1919)). На іншій карикатурі 1920 р. бачимо взаємне нерозуміння одним одного обраного президента В. Гардінга і британського парламентського, громадського і державного діяча, активного співробітника й ідеолога Ліги націй, довголітнього представника Великої Британії в Раді Ліги сера Р. Сесіла. У своїй лекції, виголошеній з приводу отримання ним Нобелівської премії миру 1937 р., Р. Сесіл відзначав, що лише колективні зусилля можуть мати результатом колективну безпеку. Л. Рейвен-Хілл демонструє, що пропозиції Р. Сесіла не знаходять підтримки в американського президента.

Основна думка, яку намагається донести художник до читачів, – відсутність США у Лізі націй згубно відобразиться на реалізації ідеї колективної безпеки. Найпоказовішою є карикатура «Діра у мості» (1919). Автор зображає Лігу націй як міст, спроектований В. Вілсоном, основними частинами якого є Бельгія, Франція, Англія та Італія. Однак посередині моста з'яє діра: нарижний камінь – Сполучені Штати – лежить обабіч, на нього приліг відпочити Дядечко Сем. Прогалина у мості Ліги націй – це провал у системі колективної безпеки, без США можливості прикладної дії організації різко звужувалися.

То ж в уявленнях британців ідеї Ліги націй і колективної безпеки були ключовими для забезпечення належного функціонування повоєнної системи міжнародних відносин. Як ті, хто розділяв ідеалістичні погляди В. Вілсона, так ті, хто бачив у Лізі націй лише практичний інструмент збереження позицій Великої Британії у світі, поділяли думку, що відсутність США в організації створює істотну прогалину в системі повоєнної безпеки. У карикатурах Л. Рейвен-Хілла відмова США від участі в роботі організації презентується і як загроза світовій безпеці, і як втрата можливостей США опинитися на лідируючих міжнародних позиціях, і як особиста трагедія президента В. Вілсона. Художник проникливо підкреслював, що відмова Сенату США ратифікувати Версальський договір, частиною якого був Статут Ліги націй, різко зменшувала шанси В. Вілсона «зробити світ безпечним для демократії».